Krystyna Kożykowska

„Zaczarowany ogród świata”
w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Bytowie

Świat jest niczym zaczarowany ogród, a my – nauczyciele – mamy ten wyjątkowy przywilej, że możemy w nim być towarzyszami i przewodnikami naszych uczniów. Wychodząc poza mury szkoły, otwieramy bramy do świata pełnego nowych możliwości, w którym każdy krok może być odkrywaniem tajemnicy, a nawet najkrótsza podróż – wielką przygodą. Edukacja w terenie jest dla naszych podopiecznych jak wyruszenie z cichej, bezpiecznej, ale ciasnej przystani na otwarte wody nieznanego oceanu, który fascynuje i przyciąga, obiecuje nowe wyzwania. Na zewnątrz, w otwartym świecie, czeka ich coś więcej niż tylko teoria. Czeka ich doświadczanie i poznawanie, życie w pełnym tego słowa znaczeniu.

Każda bliższa czy dalsza wyprawa to wyjście z cienia własnych ograniczeń i codziennej rutyny, a częstokroć – opuszczenie strefy komfortu i konieczność stawienia czoła niespodziewanym sytuacjom, bo przecież wszystkich nie da się przewidzieć, zaplanować ani całkowicie kontrolować. Kontakt z naturą, odkrywanie nowych miejsc, spotykanie innych ludzi, poznawanie niepoznanego – wszystko to poszerza horyzonty naszych uczniów. To właśnie wyjścia „w nieznane” uczą ich, że świat jest pełen możliwości, że nie ma jednego schematu na życie, że można marzyć, odkrywać i poznawać nowe każdego dnia. Słowa chińskiego przysłowia: „Lepiej zobaczyć coś raz, niż słyszeć o tym tysiąc razy” stają się więc kluczem poznania w rękach młodych odkrywców. Otwierając kolejne drzwi i bramy, odkrywają, że świat może być bliższy, realniejszy, bardziej ich „własny” i niezmiennie fascynujący.

Starając się rozbudzać ciekawość naszych podopiecznych i motywować do odkrywania świata, prowadzimy ich do kolejnych drzwi tajemniczego ogrodu i zapraszamy do poznawania tego, co za nimi ukryte. Zależy nam na tym, by szczególnie bliskie stały się im sprawy przyrody, środowiska, w którym żyjemy i o które powinniśmy codziennie dbać. Nasi uczniowie włączają się więc w liczne inicjatywy i akcje rozwijające postawy proekologiczne. Z dumą nosząc miano „Ambasadorów Przyrody”, systematycznie dbają o pobliskie tereny zielone, segregują odpady, sadzą kwiaty i drzewka, przyłączają się również do obchodów Dnia Ziemi czy akcji #sadziMY – wielkiego narodowego sadzenia drzew. Z wielką radością i oddaniem dbają też o zwierzęta: doglądają budek lęgowych ptaków, pomagają w opiece nad psami w Europejskim Centrum Szczęśliwych Zwierząt w Bytowie, włączają się w akcje adopcyjne psów i kotów oraz zbiórki karmy i akcesoriów dla podopiecznych „Azylu” w Przyborzycach – schroniska dla bezdomnych zwierząt. Nasi uczniowie stają się również nauczycielami dla innych – w ramach akcji „Miasto Pachnące Wiosną” prowadzili akcję promocyjną, rozmieścili tabliczki informacyjne i namalowali znaki na chodnikach, starając się uświadomić mieszkańcom Bytowa, jak ważne jest sprzątanie po własnym psie – nie tylko jako spełnienie obowiązku, ale też zadbanie o komfort wszystkich osób korzystających ze wspólnej miejskiej przestrzeni.

Aby nasi wychowankowie mogli w jak największym zakresie doświadczać piękna natury i ją poznawać, organizujemy ciekawe spotkania i wyprawy, między innymi do Nadleśnictwa Bytów, szkółki jazdy konnej „Baba Jaga” w Pomysku Wielkim, Zagrody „Cud Miód” w Niezabyszewie, rodzinnej firmy ogrodniczej w Mądrzechowie, agroturystyki „Kaszuby Villagehome”, Wioski Ziół i Kwiatów w Mikorowie czy najstarszego w Polsce Leśnego Ogrodu Dendrologicznego – Arboretum w Wirtach. Dzieci i młodzież biorą udział w fascynujących warsztatach i doświadczeniach, poznają ciekawostki z życia roślin i zwierząt, radośnie bawią się z alpakami, psami, kotami i królikami, jeżdżą konno.

Czasami, gdy nasze najmłodsze pociechy nie mogą udać się w teren, sprawiamy, że świat przychodzi w odwiedziny do nich – z całym swoim bogactwem i pięknem. W ten sposób – między innymi w ramach programu „Cztery pory roku w zabawach sensorycznych” – dzieci witały się z kolejnymi porami roku w specjalnie zaaranżowanej sali „doświadczania świata”. W wirujących płatkach śniegu i szeleszczących jesiennych liściach, w morskiej głębinie i podczas łowienia rybek z pontonu, stawiając babki w piaskownicy i wyszukując muszelki, sadząc barwne wiosenne kwiaty, wybierając jajka w kurniku, próbując sezonowych owoców i warzyw – wszystkimi zmysłami chłonęły przyrodę w barwach, zapachach, fakturach, smakach i dźwiękach.

Matka Natura otula nasze dzieci kochającymi ramionami, nie ocenia, nie krytykuje. A one odwdzięcza-

ją się najpiękniej – żywiołową radością, niekłamanym zachwytem, poznaniem, zrozumieniem i uszanowaniem Jej potrzeb.

W placówce dużo uwagi poświęcamy kwestiom zdrowia i bezpieczeństwa, realizując liczne projekty prozdrowotne i profilaktyczne. Aby ugruntować wiedzę naszych uczniów w tym zakresie, organizujemy zajęcia w Komendzie Straży Pożarnej i Komendzie Policji w Bytowie oraz Szkole Policji w Słupsku, uczestniczymy w dniach otwartych i świętach tych służb. Dzieci i młodzież są zawsze zafascynowane wozami bojowymi i innymi pojazdami, specjalistycznym sprzętem, wyposażeniem, odzieżą ochronną, bronią i akcesoriami. Z ogromnym zainteresowaniem biorą udział w różnych zadaniach i ćwiczeniach, nabywając umiejętności w zakresie odpowiedzialnego wzywania pomocy, ewakuacji, zachowania się podczas pożaru czy udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej, a także bezpiecznego poruszania się po drogach. Bezpośredni kontakt z policjantami i strażakami sprawia, że nasi wychowankowie nie tylko wiedzą, jak należy zachować się w sytuacjach zagrażających zdrowiu lub życiu i kogo można poprosić o pomoc, ale także darzą funkcjonariuszy ogromnym szacunkiem, gdyż wiedzą, jak trudną i odpowiedzialną pełnią służbę.

Aby wdrażać wychowanków do zdrowego trybu życia, nie tylko zachęcamy ich do uprawiania sportu oraz aktywności na świeżym powietrzu, na placach, zabaw, w parku czy lesie. Organizujemy również spotkania z dietetykami, pracownikami bytowskiego sanepidu, lekarzami, ratownikami medycznymi. Nie lada atrakcją była dla uczniów wizyta w Fabryce Zdrowia w Bytowie, gdzie mistrzyni kulturystyki Katarzyna Klaman przeprowadziła dla nich specjalny trening ogólnorozwojowy oraz konkursy w wyciskaniu sztangi, wytrzymaniu w pozycji deski i w pozycji krzesełka. Uczniowie zdobyli również wiele cennych informacji na temat zdrowego trybu życia, w tym prawidłowego odżywiania się. Z kolei w Klubie Sportowym „Garda” w Bytowie wzięli udział w profesjonalnym treningu bokserskim i rozegrali kilka walk bokserskich pod okiem trenera Daniela Krefta. Spotkania z tak wyjątkowymi, inspirującymi osobami są dla uczniów niezwykłym doświadczeniem, zachęcając ich do podejmowania nowych wyzwań, do wprowadzania pozytywnych zmian w codzienności.

Pamiętając o ciele, nie zapominamy o duchu! Szczególną uwagę przywiązujemy do wprowadzania naszych wychowanków do świata kultury i sztuki, do poznawania historii i lokalnych tradycji. Współpracując na co dzień z Biblioteką Miejską i Pomorska Biblioteką Pedagogiczną, Muzeum Zachodniokaszubskim i Bytowskim Centrum Kultury oraz Zagrodą Styp-Re-

kowskich w Płotowie, zapraszamy naszych uczniów do fascynującego świata, w którym obok różnorodnych dzieł sztuki, książek, filmów i muzealnych eksponatów królują dźwięki muzyki oraz nowoczesne narzędzia wspomagające kulturę i sztukę. Wychowankowie brali udział w licznych lekcjach bibliotecznych, warsztatach i zajęciach otwartych, podczas których m.in. poznali technikę pełnego niespodzianek i radości czytania wrażeniowego według Małgorzaty Swędrowskiej, tworzyli jesienne obrazy i świąteczne dekoracje, piekli aromatyczne pierniczki, przeżyli „Przygodę w Kosmosie", podczas której nie tylko utrwalali nazwy gwiazdozbiorów, ale także wsłuchiwali się w unikatowe dźwięki planet. Brali udział w wyjątkowych obchodach Dnia Winony (miasta partnerskiego Bytowa w USA) pod hasłem „Czytanie jest podróżą, książka jest mapą", podczas których poznawali m.in. nowe przygody „Bycia Herbu Kasztan" – tym razem za oceanem.

Oglądali liczne wystawy malarstwa, fotografii i rzeźby, m.in. „Nostalgia" Pauliny Jaworskiej, „Uskrzydleni" uczestników Warsztatu Terapii Zajęciowej w Bytowie, „Konstelacje barw" Katarzyny Datkiewicz i „Barwą otulone" Ireny Grzywnowicz, a także eksponaty muzealne związane z panowaniem Krzyżaków na Ziemi Bytowskiej oraz te związane z kulturą materialną i duchową Kaszubów Bytowskich. Brali udział w koncertach z cyklu „Muzyka na Zamku", podczas których w sali portretowej Muzeum Zachodniokaszubskiego artyści z Akademii Muzycznej przenosili zgromadzonych do magicznego świata muzyki klasycznej. Niezapomnianych wrażeń dostarczyła wizyta w Teatrze Rzeźby w Kożyczkowie, gdzie artystka -rzeźbiarka Irena Brzeska zapoznała uczniów ze swoim dorobkiem i zaprezentowała spektakl „Damroka", opowiadający historię kaszubskiej księżniczki.

W ramach szeroko pojętej edukacji kulturalno-społecznej organizujemy również wyjazdy do Multikina i Teatru w Słupsku, Teatru Muzycznego w Gdyni oraz Filharmonii Bałtyckiej. Uczniowie biorą także udział w wycieczkach do wielu miast w Polsce, podczas których poznają ich historię, kulturę i zabytki. Realizujemy też program wymiany polsko-niemieckiej ze szkołą partnerską w Hagen, w ramach której odwiedzamy się naprzemiennie w Polsce i w Niemczech. Nieoczekiwanym sprzymierzeńcem młodzieży okazały się translatory – łatwość nawiązania kontaktu i porozumiewania się sprawiła, że programy wymiany z roku na rok stawały się ciekawsze i bardziej spontaniczne, a znajomości (czasem nawet przyjaźnie) były kontynuowane po zakończeniu programu.

Nie sposób opisać wszystkich działań, które podejmujemy w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Bytowie, by wspomóc naszych podopiecznych w przygotowaniu do jak największej samodzielności, do dorosłości. Edukacja outdoorowa jest jednym z najważniejszych filarów naszej działalności, a wykonywanie przez uczniów z niepełnosprawnościami codziennych – zwykłych i niezwykłych – zadań sprzyja procesowi generalizacji i nabiera nowego wymiaru poza rzeczywistością szkolną. Te codzienne wyzwania stają się kluczowym elementem ich życiowej wędrówki, pomagając im lepiej zrozumieć i odnaleźć się w otaczającej rzeczywistości – czasem naprawdę dla nich trudnej, chaotycznej, nie do końca zrozumiałej, a niekiedy nawet wywołującej lęk.

Jesteśmy przekonani, że edukacja w terenie nie jest tylko fizycznym przemieszczaniem się z miejsca na miejsce, wykonywaniem kolejnych zadań. To proces duchowego wzrastania, poszerzania świadomości, odkrywania nowych możliwości. Każdy krok, który nasi uczniowie stawiają poza szkołą, to krok w stronę samodzielności, niezależności i pełniejszego życia. To zapełnianie osobistej kroniki kolejnymi pięknymi kartami, do których można wracać – z zachwytem, zadziwieniem, z tęsknotą. Z ciekawością i pragnieniem, z pełnym nadziei oczekiwaniem na to, co przyniesie los.

Ryszard Kapuściński stwierdził: „Wszak istnieje coś takiego jak zarażenie podróżą i jest to rodzaj choroby w gruncie rzeczy nieuleczalnej". To właśnie tego pragniemy nauczyć naszych uczniów: by odkryli w sobie pragnienie „podróży" – satysfakcjonującej podróży przez życie. Chcemy, by wiedzieli, że czeka na nich zaczarowany ogród świata – gotowy do odkrycia, pełen nieznanych ścieżek, wyzwań, przygód i tajemnic, które czekają na rozwiązanie. Nasza rola, jako nauczycieli, to nie tylko przekazywanie wiedzy, ale przede wszystkim zaszczepienie w młodych ludziach tej nieuleczalnej potrzeby odkrywania i doświadczania piękna otaczającego nas świata.

Krystyna Kożykowska
Oligofrenopedagog, nauczycielka w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym im. Dzieci Europy w Bytowie.